

antika-vječni motiv

Julija

Vojislav Ilić

U drevno doba ono, kad Rimu tonjaše sunce
U moru razvrata crnog, jednoga proletnjeg dana
Na rimski prostrani forum čestiti stupiše oci,
I snažni liktori s njima, i narod sa sviju strana.

Sa desne njihove strane, do hrama besmrtno Veste,
Klavdije, raskošnik mladi, stajaše snuždene glave
Uvijen u toču svoju. I narod čekaše nemo
Početak pravednog suda, pun čudne propasti i strave.

A zašto Rimljani strepe? Zar silne legije njine
Od sinjeg Atlantskog mora do groznih Sarmatskih gora
Ne nose orlove rimske? Zar cvetni raskošni istok
Ne šalje darove svoje za ukras kviritskih dvora?

Ne! Još su snažna pleća što zemlju na sebi drže,
Još beli Romulov orđ pod senkom širokih krila
Varvarskim zemljama vlada. Još istok otvara njima
Bogate poljane svoje i svoja primorja mila. -

Al' otrov raskoši sjajne i bledego sladostrašća
Podgriza kviritska srca. Zakone drevnog doba
Prezrevši u sreći svojoj, u moru sopstvenog greha,
Narod je tonuo redom do krajnje prezrenog roba.

Tako i gorda palma, sa svojom lisnatom glavom,
Ponosno diže se gore dok strašna oluja vlada.
Al' crvak dođe li samo - onda joj ne treba više,
Jer palma suši se sama i sama na zemlju pada!

I Rim je padao tako. U večnom, silnome gradu
Ne beše ničeg više, što bi se štovati dalo;
Jer strast im postade idol, i njojzi pletući vence,
Razvratne, slatke pesme veliko zapeva i malo.

I sedi ocevi tada, za sreću naroda svoga,
Iz praha prošlosti drevne zakone dižoše razne,
Što behu bačeni dotle, i s teškom rešiše tugom
Da svako razvratno delo svom silom zakona kazne.

Tako za grešnu ljubav surova odredba beše:
Da svaka hetera rimska, s predmetom ljubavi njene,
U ponor bačena bude rukama liktora strašnih
U mračni, duboki ponor, sa vrha Tarpejske stene.

I zato Rimljani strepe. U krilu njihova grada,
U društvu hetera lepih, življaše Julija lepa;
Mnogi je kvirit s njome rasuo bogatstva svoja
Što stari stekoše preci il' posla Fortuna slepa.

U svetli proleća praznik kočije od suvog zlata
Stojeći gonjaše ona, raspustiv čarobne vlasi
I polurazrezan hiton; i tada ne beše nikog
Što nije uzdahnô tajno na njene gledajuć, krasi.

Al' snažni liktori jednom nađoše Klavdija mladog
Na krilu dražesne Julije. Služeći zakonu svome,
Liktori uzeše njeqa, a edil podiže tužbu
Tražeć' da smrću kazne mladoga Klavdija s njome.

Zato su sedi oci na forum s narodom došli
Zato se mnogi kvirit usrdno larama moli:
Jer neko od njih sada seća se grehova svojih,
A nekoq od njih, možda, i srce za njome boli.

No zakon ne štedi nikog. Duboka tišina nastala,
Kad mladić levom rukom prikupi svilenu togu
Na svoje široke grudi; a desnu podiže gore
I pogled smeono baci, podoban mladome bogu.

"Rimljani!" reče mladi, "dostojno svake je hvale
Štovati zakone mudre i biti pokoran njima;
Al' pored zakona dobrih (da ne bi zabune bilo),
Izvršilaca mudrih i časnih treba da ima.

Gle, ljupka, prolećna ruža mirisom opija dušu,
Al' zato ipak njome krasimo vrtove svoje -
A da l' je kriva mladost, što traži lepotu samo?
O, časni ocevi Rima, evo vam odbrane moje!" -

U tome istom času, na pragu Vestinog hrama,
Javi se Julija lepa. Bez ruva, bez toge sjajne,
Stajaše hetera lepa, zaturiv sanjivo glavu,
I zlatne raspustiv vlasi niz pleća i grudi bajne.

U tavnom pogledu njenom sijaše razblude plamen,
A rasklopljene usne disahu strasno i žarko;
I sedi ocevi tada zbunjeno spustiše oči,
Kao što slepac čini kad sunce ugleda jarko.

I žagor u času presta. Svečana tišina nastala,
Kao da žive duše na celom forumu nema,
I l' kao da majina tiha kad morske uljuljka vale,
Dok orkan tiho se budi i strašnu oluju sprema.

Tada se Fabije diže, poznati ljubitelj žena
I čuven kockalo rimski. Sa nežnim i gipkim stasom
Nad svima uzvi se hitro, i s nekom nasladom zlobe
Pogleda liktore prvo, pa zvonkim povika glasom:

"Rimljani, ljudi, čujte! Lepota božanski dar je
Što smrtnog čoveka krepi kô pehar ciparskog vina -
Pa zar smo dotle došli da milost bogova silnih
Osudom kaznimo svojom? Strašna je osveta njina!"

I sve se u času krete... Uzalud liktori jure,
Oblak se kamenja diže i strele zviznuše ljute;
Narod je heteri nagô, - a sedi ocevi rimski?
Sumorno stresaju glavom, stresaju glavom - i čute...